

NEMZETI
KÖZZSOLGÁLATI
EGYETEM
LUDOVIKA

ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI
TANULMÁNYOK KAR
CIVILISZTIKAI TANSZÉK

OPUSCULA CIVILIA

10.69963/oc.2024.3.1

Lénárdné dr. Maletics Borbála:
Az állatok védelme polgári jogi
megközelítésben
2024/3.

Lénárdné dr. Maletics Borbála¹

Az állatok védelme polgári jogi megközelítésben

Absztrakt

Az állatok védelme egy komplex, több jogágot érintő kérdés, ekörben a polgári jogi szabályozás lehetőségeit vizsgálom.

Az állatok jogi megítélését számos tényező megnehezíti, befolyásolja, így különösen vallási, társadalmi, erkölcsi, érzelmi, jogi és gazdasági szempontok. Az egyes tényezők önmagukban is sokrétűvé teszik a jogi státusz meghatározását, összességében történő vizsgálatuk pedig számos kérdést vet fel. Álláspontom szerint nehezen hozható létre olyan jogszabályi környezet, amely mind az állatok sokszínűsége, mind az egyes befolyásoló tényezők szempontjából megnyugtató rendezést jelentene.

Napjaink egyik sürgetőbb problémája az élővilág fenntartása, mely védelmi feladatokat a közjogi eszközökön túl magánjogi eszközökkel is biztosíthatjuk. Az állatvédelem kérdése nem pusztán az állatok vonatkozásában fontos, mert az végső soron az emberi élet védelméhez, a környezet és természet védelméhez is kötődik. Az állatvédelem ma már mindenkit érintő kérdéssé vált és a fenntarthatóság kapcsán is elengedhetetlen a megfelelő jogi környezet biztosítása. Polgári jogi szabályainkban is meg kell, hogy jelenjen az állatvédelem fontossága, mert az emberi élet része ezeknek, szorosan kötődik hozzá, életünk elképzelhetetlen a minket körülvevő élővilágtól, védelmük kiemelten fontos minden jogi eszközzel.

A téma aktualitását adja, hogy az állatok jogi és ezen belül polgári jogi megítélése nemzetközi és európai viszonylatban eddig nem látott ütemben változik, egyre inkább az állatvédelmi szempontok kerülnek előtérbe.

Kulcsszavak: dologi jog, állat, érző lény, természetüknek megfelelő eltérések, Állatvédelmi törvény, állatvédelem.

¹ Egyetemi adjunktus, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Polgári Jogi Tanszék, e-mail: maletics.borbala@ajk.pte.hu

*„Senki sem fogja megvédeni azt, ami nem érdekli,
és senkit sem fog érdekelni az,
amiről soha semmi tapasztalatot nem szerzett.”*
Sir David Attenborough

I. Bevezetés, téma aktualitása

Az állatok védelme egy komplex, több jogágot érintő kérdés, ekörben a polgári jogi szabályozás lehetőségeit vizsgálom.

Az állatok jogi megítélését számos tényező megnehezíti, befolyásolja, így különösen vallási, társadalmi, erkölcsi, érzelmi, jogi és gazdasági szempontok.² Az egyes tényezők önmagukban is sokrétűvé teszik a jogi státusz meghatározását, összességében történő vizsgálatuk pedig számos kérdést vet fel. Álláspontom szerint nehezen hozható létre olyan jogszabályi környezet, amely mind az állatok sokszínűsége, mind az egyes befolyásoló tényezők szempontjából megnyugtató rendezést jelentene.

Napjaink egyik sürgetőbb problémája az élővilág fenntartása, mely védelmi feladatokat a közjogi eszközökön túl magánjogi eszközökkel is biztosíthatjuk. Az állatvédelem kérdése nem pusztán az állatok vonatkozásában fontos, mert az végső soron az emberi élet védelméhez, a környezet és természet védelméhez is kötődik. Az állatvédelem ma már mindenkit érintő kérdéssé vált és a fenntarthatóság³ kapcsán is elengedhetetlen a megfelelő jogi környezet biztosítása. Polgári jogi szabályainkban is meg kell, hogy jelenjen az állatvédelem fontossága, mert az emberi élet része ezeknek, szorosan kötődik hozzá, életünk elképzelhetetlen a minket körülvevő élővilágtól, védelmük kiemelten fontos minden jogi eszközzel.⁴

A téma aktualitását adja, hogy az állatok jogi és ezen belül polgári jogi megítélése nemzetközi és európai viszonylatban eddig nem látott ütemben változik, egyre inkább az állatvédelmi szempontok kerülnek előtérbe.

II. Az állatok, mint dolgok

² VETTER 2023: 11.

³ DRURY, M., FULLER, J. & HOEKS, J. 2023: „Usage of the term sustainability has increased dramatically in recent years; the number of Google searches peaked in 2022, with previous years containing around half the number (Google Trends 2023).” 1929.pp „Most definitions of sustainability do not explicitly include animals as self-standing moral entities that have their own interests. Instead, such definitions either see animals as wild and therefore a part of the natural world, or domesticated, and part of human society In: Vinnari E, Vinnari M (2022) Making the invisibles visible: including animals in sustainability (and) accounting.

⁴ Az emberinél több kifejezést David Abraham amerikai ökológus és filozófus alkotta meg, olyan gondolkodásmód, amely meghaladja azt, hogy az embereket a természeti világtól el kell különíteni. In.: James BRIDLE 2023: Az emberi intelligencián túl „Az emberen túli világ gondolata elismeri, hogy az emberi világ csupán része valami sokkal nagyobbak. Minden emberi élet és látforma eltéphetetlen szálakkal kötődik minden máshoz, és kibogozhatatlanul közjük ágyazódik. Ebbe a közösségbe beleszámít a bioszféra minden lakója: állatok, növények, gombák, baktériumok és vírusok.”

A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) a dologi jogi szabályok között rendezi az állatok státuszát. A Ptk. rendelkezései szerint az állatokra a dolgokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, a természetüknek megfelelő eltérésekkel (Ptk. 5:14.§).

Sokáig a polgári jogi szabályok leegyszerűsítetten kizárólag a dolgokra vonatkozó rendelkezéseket alkalmazták az állatokra is, még a korábban hatályos Polgári Törvénykönyvünk, az 1959. évi IV. törvényben sem szerepelt az állatokra vonatkozó semmilyen speciális szabályozás.

A hatályos Ptk. vezette be a „természetüknek megfelelő eltérésekkel” kitételt, mely Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (továbbiakban Állatvédelmi törvény) szabályaira figyelemmel került magánjogi kódexünk rendelkezéseibe.⁵

Az Állatvédelmi törvény preambuluma alapján⁶: „az állatok érezni, szenvedni és örülni képes élőlények, tiszteletben tartásuk, jó közérzetük biztosítása minden ember erkölcsi kötelessége.” A vonatkozó kommentárirodalom szerint a kitétel ellenére az állatok továbbra is dolognak minősülnek, birtokba vehetőek, tárgyai a vagyoni forgalomnak.⁷

A Ptk. az állatok magánjogi státuszára irányadó általános szabályt dogmatikai értelemben az analógia eszközével adja meg, amikor kimondja, hogy a dolgokra vonatkozó szabályokat kell rájuk alkalmazni. Ezen általános norma (fő szabály) kivételeként azonban a Ptk. kiveszi az állatokat dolgok általános köréből és a természetüknek megfelelő eltérések figyelembevételét írja elő.

A természetüknek megfelelő eltéréssel kitétel jogszabályi rögzítése a nemzetközi tendenciáknak is megfelelő irányt követ, azonban nem jár új státuszjogi minőséggel, mert továbbra is a dolgokra irányadó szabályokat kell rájuk alkalmazni a törvény alapján.⁸

A nemzetközi gyakorlatban az állatok dologi jogi státuszának meghatározására számos jó példát találunk, deklarálják azt, hogy az állatok nem dolgok, így például az osztrák,⁹ a svájci¹⁰,

⁵ „Új rendelkezés a Ptk.-ban: a dologra vonatkozó rendelkezéseket az állatokra csak természetüknek megfelelően, az erre vonatkozó törvényi rendelkezések megtartásával kell alkalmazni. Ez a szabály az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény miatt került a törvénybe felvételre.” OROSZ 2023

⁶ Állatvédelmi törvény Preambuluma

⁷ OROSZ i.m.

⁸ LÉNÁRDNÉ MALETICS – NOCHTA Tibor 2022: 313.

⁹ Az osztrák ABGB szabályai szerint az állatok nem dolgok; különleges törvények védik őket. A dolgokra vonatkozó rendelkezések az állatokra csak annyiban vonatkoznak, amennyiben nincs ettől eltérő szabályozás. ABGB Zweiter Theil des bürgerlichen Gesetzbuches Von dem Sachenrechte. Von Sachen und ihrer rechtlichen Eintheilung. Begriff von Sachen im rechtlichen Sinne. 285/a§ „Tiere sind keine Sachen; sie werden durch besondere Gesetze geschützt. Die für Sachen geltenden Vorschriften sind auf Tiere nur insoweit anzuwenden, als keine abweichenden Regelungen bestehen.”

¹⁰ A svájci ZGB is deklarálja, hogy az állatok nem tárgyak, azonban amennyiben az állatokra vonatkozóan nincsenek külön rendelkezések, az állatok a tárgyakra vonatkozó rendelkezések hatálya alá tartoznak. Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907 (Stand am 1. Januar 2024) Vierter Abschnitt: Abschluss und Wirkung der Teilung Vierter Teil: Das Sachenrecht Erste Abteilung: Das Eigentum Achtzehnter Titel:

a német magánjogi kódexek szabályaiban.¹¹ A szlovák Polgári Törvénykönyv. 2018-as¹² módosítását követően szintén kifejezi az állatok különleges státuszát¹³, rögzíti azt, hogy az állatok élő és érző lények, a maguk különleges értéke alapján szükséges speciális feltételeket teremteni számukra.¹⁴ Általánosságban elmondható, hogy az Európai Unióban az állatokat „érző lényként” – azaz fájdalomérző képességgel és alapvető tudati szinttel – vagy több mint tárgyként ismerik el.¹⁵

Annak deklarálása, hogy az állatok nem dolgok, hanem érző lények, nem jelent új státuszt az állatok számára, de kifejezi a polgári jogi rendelkezések körében is az állatok különleges szerepét.¹⁶

III. Polgári jogi eszközök az állatok védelme érdekében

Kutatási témám annak a kérdésnek a vizsgálata, hogy az állatok védelmét biztosító, hagyományosan közjogi eszközökön túl, milyen polgári jogi megoldások erősíthetik az állatok védelmét¹⁷ Magyarországon.

A Ptk. hatálya a személyek alapvető személyi és vagyoni viszonyaira terjed ki.¹⁸ Az állatvédelem célja, hogy elősegítse az állatvilág egyedeinek védelmét, fokozza az emberek felelősségtudatát az állatokkal való kíméletes bánásmód érdekében, valamint meghatározza az

Allgemeine Art 641 „Tiere sind keine Sachen. Soweit für Tiere keine besonderen Regelungen bestehen, gelten für sie die auf Sachen anwendbaren Vorschriften.”

¹¹ A német BGB szintén külön szakaszban szabályozza az állatokra vonatkozó rendelkezéseket, kimondja, hogy az állatok nem dolgok, őket különleges törvények védik, azonban eltérő rendelkezés hiányában a tulajdonra vonatkozó rendelkezések értelemszerűen alkalmazandók rájuk BGB Untertitel 3 Abschnitt 2 sachen und Tiere 90a§ Tiere „Tiere sind keine Sachen. Sie werden durch besondere Gesetze geschützt. Auf sie sind die für Sachen geltenden Vorschriften entsprechend anzuwenden, soweit nicht etwas anderes bestimmt ist.

¹² 2018. szeptember 1. napjával módosított Szlovák Polgári Törvénykönyv

¹³ Szlovák Ptk. alapján „[az] élő állatnak mint saját érzékszerveivel észlelni képes élőlénynek különleges jelentése és értéke van, és a polgári jogviszonyokban különleges státusszal bír. Az élő állatra az ingóságra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, kivéve ha ez ellentétes az élő állat mint élőlény természetével.” 40/1964 sz., Polgári Törvénykönyv [Občiansky zákonník], 119. § (3) bek.

¹⁴ HASSANOVA 2023

¹⁵ EPSTEIN – BERNET KEMPERS 2023: „Noting the legal turn in the EU and elsewhere towards recognising animals as sentient beings – that is, having the ability to feel pain and a basic level of consciousness – or as ‘more than objects.’” Az állatok változó jogi státuszának elemzése az európai uniós jogban lsd BERNETT 2021:39.

¹⁶ BERNET KEMPERS 2021:39: „The article concludes with the suggestion that the special status of animals in the Civil Code can provide some valuable lessons for the way in which the central dichotomy between the person and thing can be overcome, and form a possible starting point for a dynamic and ‘more-than-human’-legality that recognizes various non-human modes of existence.”

¹⁷ A környezetvédelem és a polgári jog kapcsolatát lsd. részletesen PUMP 2019: 14. „A környezetjog és a polgári jog kapcsolatának elemzését szabályozásmódszertani szempontból két irányból végezhetjük el: egyrészt vizsgálhatjuk azt, hogy a polgári jog hogyan védi a környezeti elemeket, azok folyamatait, rendszerét, és milyen szerepet tölt be a fenntartható fejlődés eszmerendszerének érvényesülésében, érvényesíthetőségében; másrészt vizsgálhatjuk abból a szempontból is, hogy a környezetjogi gondolkodás hogyan integrálható a polgári jog rendszerébe, és ezáltal hogyan változik, változhat a polgári jogi eszközök tartalma”.

¹⁸ Ptk. 1:1. § [A törvény hatálya] E törvény a mellérendeltség és egyenjogúság elve szerint szabályozza a személyek alapvető vagyoni és személyi viszonyait.

állatok védelmének alapvető szabályait.^{19,20} Bár e két szabályozási tárgykör alapvetően különbözik, mégis az állatvédelmi eszközök körét a jogalanyok mellérendeltségén alapuló polgári jogi eszközök is kiegészíthetik a közjog alá-fölérendeltségi viszonyt létrehozó eszközei mellett.²¹

Tekintettel arra, hogy az állatvédelmi jog és tágabb értelemben a környezetjog multidiszciplináris jogterület, fontos, hogy a jogrendszer egészét áthassák a környezetvédelmi, állatvédelmi szempontok.²² Mindezek alapján a polgári jogi szabályok körében is fontos, hogy az állatvédelmi aspektusok is megjelenjenek akár az állatok dologi jogi státuszának meghatározása, vagy tágabb értelemben élővilágunk védelmének fontossága körében. A következőkben az egyes polgári jogi lehetőségeket vizsgálom, melyek az állatok védelmét erősíthetik:

III.1. A nemzetközi példák alapján az állatok dologi jogi státuszának rendezése, annak kimondása, hogy nem dolgok.

Magánjogi státuszuk nem egyezhet meg a természetes személyekével, de dologként történő meghatározásukon túlmutat, hogy az állatok érezni, szenvedni képes élőlények.²³ A hazai magánjogi szabályozásban *expressis verbis* történő kimondása annak, hogy az állatok nem dolgok, jobban kifejezné az Állatvédelmi törvény preambulumban is megfogalmazott definíciót. E jogtétel a hazai állatok védelmére, tartására, kínzásuk tilalmára vonatkozó jogszabályokkal való összhangot is segítené,²⁴ továbbá pozitív hatással lehet az egyes magánjogi kérdések rendezésére is. Annak kimondása, hogy az állatok nem dolgok nem járna új státusszal²⁵, de gyakorlati szempontból fontos jelentősége lenne. A dologi jogi státusból való kikerüléssel az Állatvédelmi törvény preambulumban megfogalmazott elvek deklarálására is sor kerülhet. Követendő példa lehet ebből a szempontból a spanyol magánjogi szabályozás is. A Spanyol polgári törvénykönyv már érző lényeknek ismeri el az állatokat.²⁶

¹⁹ Állatvédelmi törvény 1. §

²⁰ Környezetjogi aspektusból vizsgálva lsd. PUMP 2019: 18.

²¹ Az összefüggés környezetjogi vonatkozásával kapcsolatban lsd. PUMP 2022: 387.

²² PÁNOVICS 2023: 116

²³ LÉNÁRDNÉ MALETICS – NOCHTA 2022: 313.

²⁴ Uo. 314.

²⁵ Uo.

²⁶ Spanyol polgári törvénykönyv rendelkezései alapján Az állatok érzőképességgel felruházott élőlények. A javak és dolgok jogi státusza csak annyiban vonatkozik rájuk, amennyiben ez összeegyeztethető természetükkel vagy a védelmükre vonatkozó rendelkezésekkel. Código Civil Artículo 333 bis. „Los animales son seres vivos dotados de sensibilidad. Solo les será aplicable el régimen jurídico de los bienes y de las cosas en la medida en que sea compatible con su naturaleza o con las disposiciones destinadas a su protección.” <https://index.hu/techtud/2021/12/11/spanyolorszagban-hivatalosan-is-erzo-lenyek-lettek-az-allatok> (letöltés időpontja: 2024.04.07.)

Ez kihatással van arra is például, hogy egy házasság felbontása esetén nem vagyontárgyként, hanem érző lényként kezelik és így a jólétüket és védelmüket figyelembe kell venni.²⁷

Annak deklarálása, hogy az állatok érezni, szenvedni, örülni képes élőlények családjogi és öröklési jogi szempontból is felvetheti egyedi szabályok megalkotásának kérdését az állatokra vonatkozóan. Családjogi szempontból a hatályos rendelkezések szerint a házasság felbontása esetén a kedvtelésből tartott állatok kapcsán csak a természetüknek megfelelő eltérések megállapítására kerülhet sor, azonban ez szűk mozgásteret biztosít a bíróságok részére.²⁸ A Kúria (akkori Legfelsőbb Bíróság) vonatkozó döntése értelmében nem igényelheti egyik házastárs sem a közös tulajdonú állat elhelyezését és a vele való kapcsolattartás szabályozását, mert ilyen jogról sem az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény, sem egyéb jogszabály nem rendelkezik.²⁹ A kedvtelésből tartott állat birtoklásának tényét elsősorban nem vagyoni jellegű előnyként értékeli a vonatkozó döntés, mely alapján a közös tulajdonú állatot ténylegesen birtokában tartó és gondozó társtulajdonostól az állat tartásával és gondozásával kapcsolatos költségek egyedüli viselése is elvárható.³⁰

Öröklési jogi szempontból is fontos lenne az állatok dologi jogi státuszának rendezése. Jelenleg az örökhagyó halála esetén az állatokat az ingóságokra vonatkozó rendelkezések alapján ítélik meg. A hagyatéki eljárásban leltározásra csak abban az esetben kerül, ha az állat értéke a

²⁷<https://english.elpais.com/society/2021-12-03/spain-approves-new-law-recognizing-animals-as-sentient-beings.html> (letöltés időpontja:2024.05.03.)

A spanyol polgári törvénykönyv rendelkezései szerint a házasság felbontása esetén a háziállatok jogi sorsát is rendezni kell: „Codigo Civil Artículo 91. En las sentencias de nulidad, separación o divorcio, o en ejecución de las mismas, la autoridad judicial, en defecto de acuerdo de los cónyuges o en caso de no aprobación del mismo, determinará conforme a lo establecido en los artículos siguientes las medidas que hayan de sustituir a las ya adoptadas con anterioridad en relación con los hijos, la vivienda familiar, el destino de los animales de compañía, las cargas del matrimonio, liquidación del régimen económico y las cautelas o garantías respectivas, estableciendo las que procedan si para alguno de estos conceptos no se hubiera adoptado ninguna. Estas medidas podrán ser modificadas cuando se alteren sustancialmente las circunstancias.”

²⁸ JÁMBOR 2023: 43.

²⁹Kúria Pfv.II.20.685/2007/5. „...a házassági vagyonszövetséghez tartozó állat vonatkozásában a vagyonszövetség fennállása alatt az állattartó kötelezettségei mindkét házastársra egyaránt terhelik, az életközösség megszűnése után pedig bármelyik házastárs követelheti az állat felek közötti megosztását is, nevezetesen: az állatnak valamelyik házastárs kizárólagos tulajdonába adását, valamint az általa képviselt aktív és passzív vagyoni értéknek a felek közötti kötelem jellegű elszámolását. Nem igényelheti viszont jogszerűen egyik házastárs sem a közös tulajdonú állat elhelyezését és a vele való kapcsolattartás szabályozását, mert ilyen jogról sem az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvény, sem egyéb jogszabály nem rendelkezik. A »kedvtelésből tartott« kutya vagy más állat pusztán birtoklásának ténye viszont lényegében mindannak az elsősorban nem vagyoni jellegű előnynek: az állat gazdájához való ragaszkodásának, szeretetének és hűségének a kizárólagos realizálásával is együtt jár, amelyek miatt az ember az ilyen állat tartásában »kedvét leli«. Az említett nem vagyoni jellegű előnyök ellentételezéseként pedig a közös tulajdonú kutyát ténylegesen birtokában tartó és gondozó társtulajdonostól a kutya tartásával és gondozásával kapcsolatos költségek egyedüli viselése is elvárható, mert az említett költségeknek a másik, illetve többi társtulajdonosra való áthárítása nem csupán a nevezettek jogait és a kedvtelésből tartott kutyához fűződő törvényes érdekeit sértené, hanem – az alperes érvelésével ellentétben a kutyát ténylegesen gondozó házastársat másik házastárs terhére méltánytalan vagyoni előnyhöz is juttatná.”

³⁰ Kúria Pfv.II.20.685/2007/5.

törvényben megállapított öröklési illetékmentes értéket meghaladja.³¹ A hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Hetv.) alapján leltározni a hagyatékban azon ingó vagyont kell, melynek értéke a törvényben megállapított öröklési illetékmentes értéket meghaladja, illetékmentes az egy örökösre jutó ingóörökség 300.000 Ft-os értékhatárig.³² Ez alapján az állat jelenleg pusztán értéke alapján kerül be a hagyatéki leltárba,³³ különleges státuszuk, érző lény mivoltuk figyelembe vétele nélkül. Szintén a spanyol polgári törvénykönyv az állatok öröklésére is külön rendelkezést tartalmaz,³⁴ melyben az állat jólétét kiemelt szempontként kezelik.

III.2. Az állatvédelmi szempontok érvényesülését, erősödését jelenthetné Magyarország Alaptörvényében (2011. április 25.) (a továbbiakban: Alaptörvény) is megfogalmazott értékek magánjogi törvényben történő deklarálása.

Az Alaptörvény P cikke alapján „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény-és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége”³⁵ A jogforrási

³¹ Hetv. 20. § (1) d) Leltározni kell a hagyatékban lévő ingó vagyont, ha értéke a törvényben megállapított öröklési illetékmentes értéket meghaladja.

³² <https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20240329/orokosodesi-illetek-2024-mennyi-az-orokosodesi-illetek-mereteke-2024-eveben>
[1148842?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw57exBhAsEiwAaIxaZvO_2IDFHuZ53ceDFcbZqqLvPtfV7pZ5wlcBgFsq3nldM29BbKsQWBoCIYIQAvD_BwE](https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20240329/orokosodesi-illetek-2024-mennyi-az-orokosodesi-illetek-mereteke-2024-eveben) (letöltés:2024.04.28.)

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 16.§ (1) d) „Mentes az öröklési illeték alól az egy örökösnek jutó ingóörökség 300 000 forint forgalmi értéket meg nem haladó része. Az értékhatár megállapításánál a más címen illetékmentes ingóságot, továbbá az örökösök gépjárművének, pótkocsijának értékét, ruházatát és a személyes használatra szolgáló szokásos mértékű vagyontárgyait figyelmen kívül kell hagyni”

³³ JÁMBOR 2023: 44. lsd. még KAJÓ 2021: 23., LÉNÁRDNÉ MALETICS – NOCHTA 2022: 315-316.

³⁴ Spanyol Polgári Törvénykönyv alapján az elhunyt tulajdonában lévő kedvtelésből tartott állatokra vonatkozó végintézkedés hiányában azokat az örökösöknek kell átadni, akik a törvénynek megfelelően igényt tartanak rájuk. Ha ez nem lehetséges azonnal, a kedvtelésből tartott állat gondozásának biztosítása érdekében, és csak akkor, ha ez a gondozására vonatkozó rendelkezések hiánya miatt szükséges, a megfelelő öröklési eljárások rendezéséig át kell adni az elhagyott állatok begyűjtésével megbízott közigazgatási szervnek vagy központnak. Ha az örökösök egyike sem kíván gondoskodni a kedvtelésből tartott állatról, az illetékes közigazgatási szerv átadhatja azt harmadik személynek gondozás és védelem céljából. Ha egynél több örökös tart igényt a kedvtelésből tartott állatra, és nincs egyhangú megállapodás a sorsáról, az igazságügyi hatóság dönt a sorsáról, figyelembe véve az állat jólétét.

Codigo Civil Artículo 914 bis. „A falta de disposición testamentaria relativa a los animales de compañía propiedad del causante, estos se entregarán a los herederos o legatarios que los reclamen de acuerdo con las leyes. Si no fuera posible hacerlo de inmediato, para garantizar el cuidado del animal de compañía y solo cuando sea necesario por falta de previsiones sobre su atención, se entregará al órgano administrativo o centro que tenga encomendada la recogida de animales abandonados hasta que se resuelvan los correspondientes trámites por razón de sucesión. Si ninguno de los sucesores quiere hacerse cargo del animal de compañía, el órgano administrativo competente podrá cederlo a un tercero para su cuidado y protección. Si más de un heredero reclama el animal de compañía y no hay acuerdo unánime sobre el destino del mismo, la autoridad judicial decidirá su destino teniendo en cuenta el bienestar del animal.”

³⁵ Állatvédelmi szempontból jelentős még az Alaptörvény Q cikk (1) bekezdése, mely szerint:” Magyarország a béke és a biztonság megteremtése és megőrzése, valamint az emberiség fenntartható fejlődése érdekében

hierarchia³⁶ és a Ptk. alapelvei között megfogalmazott Értelmezési alapelv alapján³⁷ polgári jogi kódexünk rendelkezéseit az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezni.

Az állatvédelmi jog szempontjából fontos jelentősége van annak, hogy a Ptk. alapelvi szinten kötődik az Alaptörvényhez.³⁸ Ez alapján az Alaptörvényben megfogalmazott, állatvédelmi szempontból fontos rendelkezések irányadóak a magánjogi kódexünk szabályainak alkalmazása kapcsán is. Állatvédelmi szempontból a honos állatfajok védelme kiemelendő, figyelemmel arra, hogy az Állatvédelmi törvény az állat kíméletére, az állatkínzás és az állatkárosítás tilalmára, valamint a jó gazda gondosságára vonatkozó rendelkezéseit a vadon élő állatokra is alkalmazni kell.³⁹

Bár a jogforrási hierarchia és a Ptk. értelmezési alapelve alapján nem szükséges az Alaptörvény egyes rendelkezéseit a magánjogi kódexünkben is szabályozni, álláspontom szerint fontos lenne azon tétel deklarálása, hogy a személyek egyes személyi és vagyoni viszonyaik körében figyelemmel legyenek az állatok érző lény mivoltára. Ez biztosíthatná az egyes személyi és vagyoni viszonyok körében az állatvilág védelmét biztosító szempontok érvényesülését. Különösen a szerződések körében, tulajdonjog szabályai, jogi személyek működése kapcsán lehet ennek különös jelentősége.

Alapelvi szinten akár a jóhiszeműség és tisztesség alapelvének ilyen tartalmú bővítése is kifejezhetné polgári jogi kódexünk elköteleződését az állatvédelmi⁴⁰ szempontok érvényesülése mellett. Fontos, hogy a társadalmi értékrendben az állatvilág védelme is kiemelt szerepet kapjon, a polgári jogi jogviszonyok alanyai jogaik gyakorlása és kötelességeik teljesítése kapcsán vegyék figyelembe ezen értékeket.⁴¹

III.3. Vizsgálandó és egyre aktuálisabb kérdés az is, hogy egy új státuszjogi minőség, az állatok önálló jogalanyisága, számukra jogok biztosítása mennyiben szolgálná az állatvédelem erősödését, illetve milyen alapvető jogi kérdéseket vetne fel.

Nemzetközi viszonylatban a jogalanyiság kérdésének számos esetét vizsgálhatjuk nem pusztán állatok, akár természeti képződmények kapcsán is. A természeti képződmények közül 2017-ben a világon elsőként egy új-zélandi folyó alanyi jogot kapott. A wellingtoni parlament az őslakos maorik kérésére megszavazta, hogy az ország harmadik leghosszabb folyója, a 290

együttműködésre törekszik a világ valamennyi népével és országával.” Ezen szakasz elsősorban az állatvédelemmel összefüggő feladatok összehangolása, határokon átívelő kérdések kapcsán jelentős. Például vándorló madarak védelme kapcsán, nemzetközi egyezmények vonatkozásában.

A Nemzeti Hitvallás alapján: „Vállaljuk, hogy örökségünket, egyedülálló nyelvünket, a magyar kultúrát, a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját, a Kárpát-medence természet adta és ember alkotta értékeit ápoljuk és megóvjuk. Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.”

³⁶ A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 2.§ (4) a) pont

³⁷ Ptk.1:2. § [Értelmezési alapelv] (1) E törvény rendelkezéseit Magyarország alkotmányos rendjével összhangban kell értelmezni.

³⁸ Az Alaptörvény és a környezetjog kapcsolatának fontosságáról lásd. részletesen: PUMP 2019: 23.

³⁹ Állatvédelmi törvény 2.§ (2) bekezdés

⁴⁰ Ezen túl a környezetvédelmi és természetvédelmi szempontok érvényesülése mellett is.

⁴¹ PUMP 2022: 391.

kilométeres Whanganui önálló jogalanyként szerepelhessen vitás ügyekben. Ebben az esetben a folyó érdekeit két természetes személy, az iwi maori törzs és a kormány által kijelölt megbízott képviselte a bíróságon.⁴²

Az állatok közül elsősorban az emberhez leginkább közel álló emberszabású majmok kapcsán merült fel a jogalanyiség kérdése. 2015-ben két csimpánz megkapta a habeas corpushoz fűződő dokumentumot, amit kizárólag jogalanyok kapnak.⁴³ Sandra, az orangután ügye ez volt az első alkalom a világon, amikor egy emberszabású majom a dologi jogi szabályozást meghaladó, új jogi státuszt nyert. A bíróság megállapította, hogy Sandra "nem emberi személyként" jogalanynak minősül, bizonyos alapvető jogok alanyi jogosultjává vált, így az élethez való jog, a szabadsághoz való jog és a betegségetől való mentesség joga.⁴⁴ Ehhez hasonló döntés született Argentínában Cecilia a csimpánz ügyében is, 2016 novemberében ítéletében a bíró "nem emberi jogok alányának", vagyis "nem emberi személynek" nyilvánította a csimpánzt.⁴⁵ Az argentin bíróságok előtt később nemcsak az emberszabású majmok kapcsán merült fel az

⁴²<https://telex.hu/belfold/2023/11/10/kutyak-hazi-allatok-humanizacio-jog-szabaly-allatvedelem-jogalany-ember> (letöltés: 2024.05.02.) „Az Egyesült Államokban 1972-ben a Sierra Club vs. Morton volt az első ilyen, komoly visszhangot kiváltó ügy. A Sierra Club egy környezetvédelmi szervezet, ami beperelte az Amerikai Erdészeti Szolgálatot, mert az engedélyezte egy síkőzpont fejlesztését, ami súlyosan beavatkozott volna a környezet ökoszisztémájába. Bár a Sierra Club elvesztette a pert, a döntést hozó bíró szerint kívánatos lett volna, hogy a veszélyeztetett környezet (például egy völgy, egy alpesi rét, egy folyó vagy egy tó) jogi személyiséget kaphasson. Ezt azzal indokolta, hogy a történelemben a jogvédelem egyre szélesebb körre terjedt ki: rabszolgák, gyermekek, nők, vállalatok, alapítványok és kormányok is idővel jogképesek lettek. A bíró úgy vélte, a természeti erőforrásoknak, akár csak a vállalatoknak, joguk lenne pert indítani saját védelmük érdekében. A természeti képződmények közül aztán a világon elsőként egy új-zélandi folyó kapott alanyi jogot. A wellingtoni parlament az őslakos maorik kérésére megszavazta, hogy az ország harmadik leghosszabb folyója, a 290 kilométeres Whanganui önálló jogalanyként szerepelhessen vitás ügyekben. Ebben az esetben a folyó érdekeit két természetes személy, az iwi maori törzs és a kormány által kijelölt megbízott képviselte a bíróságon.”

⁴³ VETTER 2024: 71.

⁴⁴<https://hirado.hu/2014/12/22/egy-argentin-birosag-szerint-egy-orangutannak-is-joga-van-a-szabadsaghoz/> (letöltés: 2024.05.06.) "Sandrának joga van ahhoz, hogy a sajátos és egyéni helyzetének megfelelően a lehető legmagasabb életminőséget élvezhesse, azaz elkerülhessen minden olyan szenvedést, amelyet az embereknek az ő életébe való beavatkozása okozhat., Érdekesség, hogy 2019. szeptemberében Sandra az orangután végül az Egyesült Államokba került és a floridai Center for Great Apes - Nagymajmok Központjának lakója lett. Argentínában elnyert, különleges jogi státuszát itt elveszítette, de igényeinek maximálisan megfelelő körülmények között élhetett.

⁴⁵ 2016-ban az AFADA kérelmet terjesztett elő, egy emberszabású majom, a mendozai állatkert Cecilia nevű csimpánza érdekében, figyelemmel arra, hogy az állatkert hatóságai jogellenesen és önkényesen megfosztottak a szabad mozgáshoz és a méltóságteljes élethez való jogától; így fizikai és pszichológiai egészségi állapota nagyon megromlott és fennáll a halál veszélye. 2016 novemberében ítéletében a bíró "nem emberi jogok alányának", vagyis "nem emberi személynek" nyilvánította a csimpánzt. Ceciliát ki kell engedni a lakhelyéről, mivel jogtalanul tartják magányosan elzárva, a nőtény csimpánznak joga van ahhoz, hogy bírósági tárgyalásban részesüljön azelőtt, hogy ismét magányosan elzárják

önálló jogalanyiség kérdése egy puma⁴⁶, illetve egy jegesmedve⁴⁷ kapcsán is felmerült az önálló jogalanyiség kérdése, elsősorban a megfelelő életkörülmények biztosítása érdekében.

A téma és annak európai vonatkozása kapcsán érdekes eset volt a 2022. február 13.-án Svájc, Bazel kantonban tartott népszavazás abban a kérdésben, hogy az Alkotmányban biztosítsák-e a főemlősök élethez és testi épséghez való jogát.⁴⁸ A kezdeményezés szerint a főemlősök intelligens, közösségileg aktív állatok, amelyek képesek megtapasztalni a fájdalmat, a szomorúságot és az együttérzést is. Az emberi beavatkozástól viszont nem tudják megvédeni magukat, ezért kell garantálni a jogaikat. A népszavazást kezdeményező aktivisták⁴⁹ ahhoz hasonló módon próbálták feszegetni a jogi határokat, mint ahogy korábban a nők, a gyermekek jogaiért vagy a faji egyenjogúságért való küzdelemben tették az aktivisták.⁵⁰ A szavazás sikeressége után az is legitim kérdés lenne, hogy ki képviselné a főemlősök jogait, ha megsértenék. A szavazók 74,5%-a végül nemmel szavazott.⁵¹ A svájci népszavazás is alátámasztja azon tendenciát, mely szerint Európában számos javaslat ellenére az állatok jogainak elismerése jelenleg korlátozott.⁵²

Az állatok számára jogok biztosítása, esetegesen önálló jogalanyként történő megítélésük kapcsán kérdéses, hogy ez mennyiben szolgálná az állatok védelmét. Egyes vélemények alapján a jogalanyiség, egyes jogok biztosítása az állatvédelmi szempontok erősödését szolgálja és a jogképesség nem pusztán emberhez köthető, hiszen fikció alapján a jogi személyek is jogképességgel rendelkeznek.⁵³ Természetesen az állatok számára jogok biztosítása, önálló jogalanyiségük számos kérdést vet fel nemcsak jogi, hanem etikai szempontból is, ahogy a vonatkozó nemzetközi és európai joggyakorlat alapján is megállapítható. Ilyen például annak a kérdésnek az eldöntése, hogy hol húzzuk meg a határokat, mely állatok számára biztosítsunk önálló jogokat.⁵⁴ A nemzetközi példákban említett esetekben elsősorban az emberhez közel álló emberszabású majmok kapcsán merült fel a jogok biztosításakérdése, de például a tudóok

⁴⁶ 2019-es ítéletében az argentin bíróság Lola Limon a puma ügyében úgy döntött, hogy az állat jogalany és mint ilyen, jogosult a szabadságára. Azt azonban elismerte, hogy a nem emberi állatok még mindig ingóságnak, azaz dolognak minősülnek az argentin Polgári Törvénykönyv szerint. Egy állatnak lehetnek jogai, (és ennek köszönhetően szabadon engedhető olyan környezetbe, ahol nagyobb szabadságot élvezhet) anélkül, hogy feszegetni kellene a kérdést, vajon tulajdonnak minősül-e vagy sem.

⁴⁷ Arturo a jegesmedve kapcsán is 2014-ben lsd. VETTER 2024

⁴⁸ <https://forbes.hu/zold/svajc-nepszavazas-foemlosok-alapjog> (letöltés időpontja: 2024.05.02.)

⁴⁹ Köztük jogvédelmi szervezetek, a híres etológus Jane Goodall és svájci jogászok is kiálltak a népszavazásban foglaltak mellett.

⁵⁰ <https://index.hu/kulfold/2022/02/10/svajc-nepszavazas-emberi-jogok-foemlosok> (letöltés időpontja: 2024.06.06.)

⁵¹ Érdekesség, hogy ugyanebben az időben Svájc-szerte tartottak népszavazást arról, a világon elsőként, hogy teljesen betiltsák-e a tudományos jellegű állat- és emberkísérleteket. A kérdésre 79 % nemmel szavazott. Ez különösen érdekes, figyelemmel arra, hogy Svájcban a főemlősökön 2011 és 2020 között elvégzett állatkísérletek közül 1500-at is Bazelben hajtottak végre, így közvetlenül is érintettek ebben a kérdésben. Forrás: <https://forbes.hu/zold/svajc-nepszavazas-foemlosok-alapjog/> (letöltés időpontja: 2024.06.06.)

⁵² EPSTEIN – BERNET KEMPERS 2023: „In Europe, however, despite a number of proposals, the recognition of nature’s and animals’ rights has been very limited.”

⁵³ VETTER 2024: 72.

⁵⁴ lsd.: BRIDLE 2022: 70.

szerint a lábasfejű állatok is különösen intelligensek, a polipok képesek felismerni az emberi arcokat, tanulni, emlékezni.⁵⁵ Az antropomorfizmus veszélye is a jogalanyiség ellen szóló érv. Az állatoknak elsősorban a saját igényeik szerint kell biztosítani a jólétet, az nem azonosítható az ember igényeivel. Az állatok emberi tulajdonságokkal való felruházása nem feltétlenül szolgálja az állatvédelem érdekeit.⁵⁶ Amennyiben önálló jogalanyiságot, jogokat biztosítanánk az állatoknak, életük kioltása^{57,58}, képviselő is kérdéses lenne.

IV. Összegzés

A tanulmányomban bemutatott jogi eszközök és nemzetközi tendenciák alapján álláspontom szerint elsősorban a dologi jogi státusz rendezése jelenthetne polgári jogi megoldást az állatvédelem erősödése érdekében.

Az európai és nemzetközi esetek kapcsán felvetett, állatok jogainak és jogalanyiségének kérdése nem a polgári jog szabályozási tárgykörébe tartozik, de mindenképpen fontos tendenciát mutat, mely a dologi jogi státusz meghaladását is indokoltá teszi. Ekörben a polgári jogi szabályozásnak is fontos szerepe lehet az állatok védelme szempontjából, elsősorban az állatokról való társadalmi gondolkodás formálása körében.⁵⁹

A vizsgált európai tendenciák, polgári törvénykönyvek rendelkezései alapján egyfajta köztes, a dologi és személyi közötti státusz megállapítása lenne indokolt,⁶⁰ mely kifejezné az állatok érző lény mivoltát és eltérő szabályozást írna elő az egyes polgári jogi jogviszonyok körében.

V. Bibliográfia

⁵⁵ Uo.: 69-70.o.

⁵⁶ Pl.: emberi igények alapján etetjük, öltöztetjük az állatot.

⁵⁷ Alex EPSTEIN eutanáziával összefüggő véleménye alapján az állatok számára a dologi státusz több előnnyel jár, mint hátránnyal, mivel az ember élelmiszert, menedéket, állatorvosi ellátásokat és eutanáziát biztosít számukra. Epstein Alex: The terror of „animal rights” <https://www.capitalismmagazine.com/2004/02/the-terror-of-animal-rights-2> letöltés:2024.05.02. Lsd részletesen VETTER 2024: 72.

⁵⁸ Az állat életének kioltására vonatkozó alapvető szabályokat az Ávtv. 11.-12.§-a rendezi. „Az állat életét elfogadható ok vagy körülmény nélkül kioltani nem szabad. Elfogadható oknak, körülménynek minősül különösen az élelmezési cél vágóállat esetében, a prém termelése, az állományszabályozás, a gyógyíthatatlan betegség, illetve sérülés, a fertőző betegségek felszámolása, valamint az azok ellen való védekezés, a kártevők irtása, a másként el nem hárítható támadás megakadályozása, a tudományos kutatás, valamint közegészségügyi veszély elhárítása.” A törvény alapján eb és macska tekintetében az élelmezési cél, illetve a prém termelése nem minősül elfogadható oknak, körülménynek, továbbá tilos e fajok élelmiszerként és prémként történő felhasználása. Ávtv 12.§ Az állat életének kioltása kizárólag kábítás után történhet. A kábítási kötelezettség nem vonatkozik a gerinctelen állatokra, a háztartásban élelmezési célra levágott baromfira, nyúlra, valamint arra az esetre, ha az állat életének kioltását szükséghelyzet indokolja. Ezekben az esetekben is gondoskodni kell azonban arról, hogy az állat életének kioltása szakszerű gyorsasággal és a legkisebb szenvedéssel járjon.

⁵⁹ JORDÁN 2023: 265: „A kultúránkat, az értékeinket, az erkölcsünket kellene alapvetően megváltoztatni, felülvizsgálni, modernizálni”.

⁶⁰ BERNETT KEMPERS 2021: 2.: Even though it is certain that the provisions that differentiate between animals and other things do not vest the animal with legal personality, the new status may influence the way animals are being addressed in various areas of private law and can possibly be construed as a limit to the rights of persons. Perceived as such, the provisions give rise to a new private law-category that lies in-between the person and the thing.

7.1. Jogsabályok, bírósági döntések:

A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény

A hagyatéki eljárásról szóló 2010. évi XXXVIII. törvény

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény

Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) Zweiter Theil des bürgerlichen Gesetzbuches Von dem Sachenrechte.

Schweizerisches Zivilgesetzbuch vom 10. Dezember 1907 (Stand am 1. Januar 2024)

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) Untertitel 3 Abschnitt 2 sachen und Tiere

Código Civil Español- Royal Decree of 24th July 1889 whereby the Spanish Civil Code is published

Szlovák Polgári törvénykönyv. 40/1964 sz., Polgári Törvénykönyv [Občiansky zákonník]

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény

Kúria Pfv.II.20.685/2007/5.

7.2. Irodalomjegyzék

BERNET KEMPERS, EVA (2021) 'Neither Person nor Things: The Changing Status of Animals in Private Law' *European Review of Private Law*

BRIDLE, James (2022): Az emberi intelligencián túl. Libri kiadó.

DRURY, M., FULLER, J. & HOEKS, J. Embedding animals within a definition of sustainability. *Sustain Sci* 18, 1925–1938 (2023). <https://doi.org/10.1007/s11625-023-01310-7> ; DOI: <https://doi.org/10.1007/s11625-023-01310-7>

EPSTEIN Alex: The terror of „animal rights” <https://www.capitalismmagazine.com/2004/02/the-terror-of-animal-rights-2> letöltés:2024.05.02.

EPSTEIN, Yaffa & BERNET KEMPERS, EVA (2023). Animals and Nature as Rights Holders in the European Union. *Modern Law Review*. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12816> ; DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12816>

HASSANOVA Rebeca Lili (2023): Állatvédelmi szabályozás Szlovákiában. *Ügyészek Lapja*, 32 (5-6).

JÁMBOR Adrienn: Az állatvédelem magánjogi vonatkozásai. In PAULOVICS Anita – JÁMBOR Adrienn – VETTER Szilvia Éva – TURKOVICSNÉ Koncz Ibolya Katalin – RITÓ Evelin (szerk.): *Az állatvédelem joga*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó.

JORDÁN Ferenc (2023): Az ember vége, a természet esélye – Helyünk a földi ökoszisztémában. Open Books.

KAJÓ Cecília (2021): Gondolatok az élő állat mint hagyaték témakörben. *Jegyző és Közigazgatás* 23 (4).

LÉNÁRDNÉ MALETICS Borbála – NOCHTA Tibor (2022): Az állatok magánjogi státusz helyzetéről *Magyar Jog* 39 (5), 313-316.

OROSZ Árpád (2023): A tulajdonjog általános szabályai. In PETRIK Ferenc (szerk.): *Polgári Jog I-IV. - új Ptk. - Kommentár a gyakorlat számára*, Budapest: ORAC Kiadó Kft.

PÁNOVICS Attila (2023): A jogi szabályozás alapproblémái a környezetvédelemben. In FARKAS Judit. *Környezeti kérdések - közösségi válaszok. Humán környezettudományi olvasókönyv*. Budapest: L'Harmattan.

PUMP Judit (2022): A polgári jog és környezetünk védelme. In BÁNDI Gyula: *Környezetjog* Budapest: Szent István Társulat.

PUMP Judit (2019): A Polgári Törvénykönyv a környezetjogász szemével. Jogtudományi Monográfiák 13. Budapest: Pázmány Press.

VETTER Szilvia (2024): *Állatvédelmi jog*. Budapest: L'Harmattan.

VETTER Szilvia (2023): Az állatvédelem esztétikai vonatkozásai. In PAULOVICS Anita – JÁMBOR Adrienn – VETTER Szilvia Éva – TURKOVICSNÉ Koncz Ibolya Katalin – RITÓ Evelin (szerk.): *Az állatvédelem joga*. Miskolc: Miskolci Egyetemi Kiadó.

<https://hirado.hu/2014/12/22/egy-argentin-birosag-szerint-egy-orangutannak-is-joga-van-a-szabadsaghoz/> (letöltés: 2024.05.06.)

<https://telex.hu/belfold/2023/11/10/kutyak-hazi-allatok-humanizacio-jog-szabaly-allatvedelem-jogalany-ember> (letöltés: 2024.05.02.)

<https://forbes.hu/zold/svajc-nepszavazas-foemlosok-alapjog> (letöltés időpontja: 2024.05.02.)

<https://index.hu/kulfold/2022/02/10/svajc-nepszavazas-emberi-jogok-foemlosok> (letöltés időpontja: 2024.06.06.)

Impresszum

Kiadó: Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar
Civilisztikai Tanszék

A kiadásért felel: Dr. Deli Gergely rektor

Cím: 1083 Budapest, Ludovika tér 2.

Postacím: 1441 Budapest, Pf. 60.

E-mail: asztalos.zsofia.agnes@uni-nke.hu

Weboldal: <https://antk.uni-nke.hu/tanszekek/civilisztikai-tanszek/opuscula-civilia/az-opuscula-civilia>
ISSN: 2560-2039 (online)

A szerkesztőbizottság elnöke: Vékás Lajos akadémikus
A szerkesztőbizottság tagjai: Auer Ádám egyetemi docens, Fézer Tamás egyetemi tanár,
Fuglinszky Ádám egyetemi tanár, Leszkoven László egyetemi docens, Papp Tekla egyetemi tanár
Szerkesztőbizottság titkára: Muzsalyi Róbert, egyetemi adjunktus